

UNELE MĂSURI ȘI MECANISME DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII RECIDIVE

Igor CIOBANU, Vasile HULEA

Catedra Drept Penal și Criminologie

This article tries to impact near the obnoxious atmosphere and situation in which are the prisons of the Republic of Moldova. In this order, the author blames and coerces the prison system from the Republic of Moldova, attributing to it the corruptibility as the most significant among its characteristics.

The author, handed with the comparison method, is making the foray in the historical of the country to express his dissatisfaction about the softness of the judicial field (especially of the Penal Code) in the Republic of Moldova. In the same connection, he accomplishes the parallel of the prisons from the Republic of the Moldova with the prisons from France, after that to insist toward an imperative need of several prison reforms in the Republic of Moldova. Concomitantly, the author solicits an urgent and unanimous involvement of the professionals from the adjoining domains like mass-media, medicine, sociology, jurisprudence etc.

Also, the author examines the recur delinquency, putting forward a series of strong and well argued solutions in order to improve the prison sentence execution methods and procedures.

Particularitățile de ispășire a pedepsei cu închisoarea în perioada de tranziție sunt determinate de noile schimbări democratice ce au loc în Republicii Moldova, de reformele radicale în viața socială, economică și spirituală. Dar, care este situația reală și ce se întâmplă după pronunțarea sentinței privative de libertate? Sentința se execută și din acest moment greșelile societății ating culmea. Condamnații primari, oamenii neperversi, pentru care, în multe cazuri, ar fi fost suficientă o pedeapsă nonprivativă de libertate cu funcție de intimidare, sunt încarcerați în societatea celor mai primejdioși criminali, fiind trimiși ca ucenici la școala acestora. Infractorii primari sunt plasați în izolatoarele de anchetă în așa fel ca să se poată familiariza cu atmosfera criminalilor, să se poată „infecța cu microbii perversității și ai stricăciunii” [1]. Și, spre regret, nu este nimeni și nimic ce ar putea paraliza și împiedica acest proces de disoluțiune morală ce se începe în condamnatul cel mai onest chiar din prima zi a încarcerării sale. În primul rând, personalul închisorilor noastre, chiar dacă ar dori să ajute la refacerea morală a condamnaților, la stimularea sentimentelor bune, nobile, nu o poate face, fiindcă nu are pregătirea necesară în această privință și nu are condițiile materiale și morale necesare la o astfel de operă. Adevărul este și mai trist, căci în multe cazuri personalul este compus din indivizi corupți, ei înșiși fiind criminali. Aceștia alimentează, speculează, exploatează condamnații în scopul de a se îmbogăți. Astfel, penitenciarele, în loc de a deveni instituții de corectare, reeducare, reformare, readaptare socială, devin adevărate incubatoare, școli, ateliere pentru pregătirea și desăvârșirea criminalilor. Cine a intrat în închisoare, oricât de noncriminal ar fi fost, mai mult ca sigur va ieși criminal.

Cu drept cuvânt, pe fațada închisorilor noastre s-ar putea afișa lozinca „Lăsați orice speranță cei intrați aici!”.

Situația este și mai tristă atunci când unii infractori primari, minori, ajung atât de ușor în închisori, pentru infracțiuni comise într-o clipă de criză acută. Alții însă, criminali persistenti și primejdioși, se strecoară pe furiș, cu multă abilitate printre textele Codului penal sau știu să le facă mai elastice, fiindcă au situații înalte sau se află sub protecția și umbrela oamenilor cu astfel de situații, împrăștiind în jurul lor corupția.

Ieșiți din închisori, demoralizați și infectați cu microbul criminalității, criminalii ce și-au executat pedeapsa sunt respinși de societate și vor trebui să rămână pe calea comiterii crimelor [2].

Începând cu 1994, în Republica Moldova a demarat procesul de reformare a sistemului penitenciar, a cărui principală sarcină a fost și este adoptarea legislației conform Constituției și tratatelor internaționale. Noul Cod de executare a sancțiunilor de drept penal consolidează pentru prima dată statutul juridic al condamnaților, stipulează drepturile și obligațiile lor. Printre acestea se numără:

- anularea interdicțiilor asupra corespondenței;
- dreptul de a se abona oficial și fără limite la presa periodică;
- lărgirea sistemului de menționare în formă de vizite de lungă (până la 3 zile) și de scurtă durată (până la 4 ore);
- oferirea asistenței juridice, fiind prevăzută în acest sens vizita avocatului;

- ieșiri de scurtă durată în cazuri excepționale: decesul unei rude apropiate sau în caz de o boală ce pune în pericol viața condamnatului, în caz de calamități naturale ce au cauzat daune materiale condamnatului sau familiei lui la locul de trai;
- acordarea asistenței juridice, medicale și de alt gen, inclusiv contra plată;
- acordarea dreptului la întâlniri cu slujitorii cultelor, înfăptuirea obiceiurilor religioase, folosirea obiectelor de cult și a literaturii religioase.

În prezent există trei categorii de penitenciare în care se execută pedeapsa cu închisoarea:

- de tip *deschis*;
- de tip *semiînchis*;
- de tip *închis* [3].

Spre regret, sistemul penitenciar al Republicii Moldova funcționează în condiții social-economice grele, fiind finanțat insuficient. Astfel, planul de finanțare a DIP pe anul 2002 constituia 52 mln. lei, din cele 125 mln. lei necesare, sau 38% din necesitatea minimă de funcționare a Departamentului, fapt ce pune în pericol funcționarea stabilă a sistemului [4]. Situația nu s-a schimbat radical până în prezent.

Am propus în repetate rânduri modificarea radicală a regimului de ispășire a detenției, oferind numeroase exemple pozitive, cum ar fi reforma penitenciară din Franța, unde, începând cu anul 1985, condițiile de ispășire a pedepsei s-au umanizat considerabil: în penitenciarele din Franța a fost organizat un serviciu social-educativ, condamnaților li s-a permis să studieze la diverse instituții de învățământ, să obțină studii profesionale, să se trateze în afara instituțiilor penitenciare, fără a se afla sub controlul permanent al administrației penitenciarului [5].

Penitenciarul urmează să fie apreciat nu ca un instrument de intimidare și de izolare a elementelor socialmente periculoase dar, în primul rând, ca un mijloc de corijare și educație.

Tradiționale în acest sens sunt măsurile represive, care nu costă mai puțin decât reformele sociale și, în fine, nu se justifică.

Diferențierea acțiunii corecționale și deținerea separată a condamnaților de un grad divers de pericol trebuie să se înfăptuiască în instituții și comisii de clasificare, create pe lângă penitenciare, ai căror membri vor aprecia personalitatea fiecărui condamnat și vor elabora recomandări pentru programele educative individuale. În componența acestor comisii, care ar determina regimul de detenție al condamnaților și se vor ocupa de problemele vizând studiile de cultură generală și tehnico-profesionale, angajarea în muncă a acestora, trebuie să fie incluși specialiști de diferite profesii: juriști, medici, sociologi, educatori, profesori, colaboratori ai unor servicii speciale. Faptul acesta va permite o analiză detaliată a capacităților și aptitudinilor fiecărui condamnat, grație cărora va deveni posibilă prognozarea particularităților de comportare a condamnatului respectiv.

Antrenarea mijloacelor de informare în masă la propagarea intoleranței pentru manifestările violente, desfășurarea unor cercetări științifice bine orientate, consacrate elucidării unor condiții ale celor mai avansate metode de prevenire a influenței negative a mediului criminal va contribui pe toate căile la politica legislativă a statului în domeniul reglementării juridice a reabilitării sociale a condamnaților.

La fel, printre problemele primordiale care ar urma să fie soluționate în sistemul penitenciar al Republicii Moldova se înscriu:

- elaborarea programelor complexe de profilaxie a tuberculozei;
- îmbunătățirea asigurării medicale prin alocarea mijloacelor financiare pentru achiziționarea medicamentelor și utilajului medical;
- antrenarea condamnaților în câmpul muncii în vederea reabilitării sociale ulterioare;
- îmbunătățirea condițiilor de trai al deținuților;
- asigurarea deținuților cu hrană în conformitate cu standardele internaționale;
- pregătirea cadrelor de înaltă calificare pentru sistemul penitenciar;
- modernizarea instituțiilor penitenciare.

Din momentul când statul a luat definitiv în mâinile sale justiția, principalele pedepse aplicate au fost privațiunea de libertate și pedeapsa cu moartea. Majoritatea crimelor atrăgeau după sine pedeapsa cu moartea, recurgându-se la astfel de măsuri barbare ca arderea pe rug, turnarea pe gât a unei mase de metal topit, îngroparea de viu, tragerea în țepă etc. Ducea oare cruzimea pedepselor la scăderea nivelului criminalității? Experiența și practica secolelor arată că nu. Dimpotrivă, cruzimea generează indiferența față de soarta proprie, față de soarta altor compatrioți și, în consecință, nerespectarea legilor draconice, drastice. În Franța secolului XVIII hoții de buzunare erau decapitați, iar în mulțimea care privea execuția erau atestate numeroase acte de

furt. Drept că aceeași practică contrazice aceste constatări. De exemplu, în timpul domniei lui Vlad Țepeș în Moldova, datorită pedepselor crude, cum era tragerea în țeapă, s-a redus considerabil numărul crimelor.

Criminalitatea recidivă a fost și rămâne una dintre cele mai periculoase tipuri de criminalitate. Săvârșirea infracțiunilor în mod repetat este o dovadă elocventă despre ineficacitatea măsurilor de corectare și reeducare a infractorilor. Această categorie de infractori prezintă un pericol social sporit, deoarece astăzi criminalitatea recidivă a devenit mai periculoasă și profesională. Acești infractori înrăiți, „din obișnuință” sau „de profesie”, complică și mai mult starea criminogenă din țară, săvârșind în mare parte crime dintre cele mai grave. Dauna socială a criminalității recidive se manifestă și prin exemplul negativ, prin influența exercitată de criminalii recidiviști asupra persoanelor cu o voință ușor influențabilă, precum și asupra minorilor atrași în activitatea criminală.

Încercând o clasificare a criminalității recidive, am începe cu recidiva (recidiviștii) în sens:

- 1) *juridico-penal*;
- 2) *criminologic*.

În sens juridico-penal, se consideră recidivă comiterea cu intenție a uneia sau mai multor infracțiuni de o persoană cu antecedente penale pentru o infracțiune săvârșită cu intenție. În același sens juridico-penal distingem trei feluri de recidivă (și, respectiv, de recidiviști):

- a) *recidiva propriu-zisă* (persoana a comis cu intenție una sau mai multe infracțiuni, având deja antecedente penale pentru o infracțiune săvârșită cu intenție);
- b) *recidiva periculoasă* (persoana anterior condamnată de două ori la închisoare pentru infracțiuni intenționate a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune sau persoana anterior condamnată pentru o infracțiune intenționată gravă sau deosebit de gravă a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune gravă sau deosebit de gravă);
- c) *recidiva deosebit de periculoasă* (persoana anterior condamnată de trei sau mai multe ori la închisoare pentru infracțiuni intenționate a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune sau persoana anterior condamnată pentru o infracțiune excepțional de gravă a săvârșit din nou o infracțiune deosebit de gravă sau excepțional de gravă).

În sens *criminologic*, recidiviștii sunt persoanele anterior condamnate, indiferent de ridicarea sau stingerea antecedentului, precum și persoanele care au săvârșit infracțiuni, dar pentru care pedeapsa penală, din diferite considerente, nu le-a fost aplicată.

Concept: *Totalitatea crimelor, săvârșite în cadrul unui teritoriu, într-o perioadă de timp determinată și în a căror săvârșire sunt prezente semnele criminalității repetate se numește criminalitate recidivă* [6].

Distingem următoarele tipuri de criminalitate recidivă:

- 1) persoanele la care starea de recidivă a fost stabilită conform art.34 CP RM;
- 2) persoanele anterior condamnate, dar la care condamnarea a fost stinsă sau reabilitată (art.111 CP RM – „Stingerea antecedentelor penale”; art.112 CP RM – „Reabilitarea judecătorească”);
- 3) persoanele liberate de răspunderea penală și de pedeapsa penală cu aplicarea altor măsuri, ca: „Liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere administrativă” (art.55 CP RM); „Liberarea de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii” (art.56 CP RM) etc;
- 4) persoanele care au comis o infracțiune, dar față de care nu s-a aplicat, din diferite considerente, legea penală și pedeapsa penală. De exemplu, au expirat termenele de prescripție – „Prescripția tragerii la răspundere penală” (art.60 CP RM).

Structura criminalității recidive poate fi caracterizată după diferite criterii:

- 1) pe categorii de infracțiuni (în dependență de obiectele atentării și caracterul motivației crimelor săvârșite);
- 2) după caracterul ultimelor infracțiuni și al celor anterioare (în dependență de săvârșirea crimelor unitare (similare) sau variate);
- 3) după numărul antecedentelor penale (sau măsurilor care le-au înlocuit);
- 4) după gradul pericolului social al infracțiunilor săvârșite;
- 5) după intensitatea recidivei (în dependență de durata timpului dintre eliberare și săvârșirea unei noi infracțiuni);
- 6) după tipul categoriilor de pedeapsă.

Conform datelor statistice, mai bine de trei pătrimi din numărul total al infracțiunilor, săvârșite de către recidiviști, sunt infracțiuni împotriva proprietății.

La efectuarea investigațiilor criminologice ce vizează compartimentul infracțiunilor contra proprietății accentul se pune, în primul rând, pe furturi, jafuri, tâlhării și escrocherii. Aceste patru tipuri de infracțiuni

constituie circa 90% din totalul infracțiunilor analizate [7]. Predomină în special furturile din magazine, depozite, apartamente, precum și furturile de buzunare (pungășiile).

După furturi predomină infracțiunile de sustragere cu aplicarea violenței, îndreptate în special asupra averii personale – jafurile, tâlhăriile. Pe ultimul loc se află răpirea mijloacelor de transport.

Din categoria generală a crimelor săvârșite de recidiviști un loc deosebit revine huliganismului (art.287 CP RM). Acestui tip de infracțiune îi revine mai bine de jumătate din numărul total al infracțiunilor în structura criminalității recidive. Spre deosebire de infractorii primari, recidiviștii sunt predispuși la săvârșirea actelor de huliganism agravat (alin.(3) art.287 CP RM).

Răspândite și tradiționale pentru criminalitatea recidivă sunt astfel de infracțiuni, ca:

- eschivarea de la plata pensiei alimentare sau de la întreținerea copiilor (art.202 CP RM);
- atragerea minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale (art.208 CP RM);
- acțiuni violente cu caracter sexual (art.172 CP RM) etc.

Cele mai rar întâlnite crime în structura criminalității recidive sunt crimele săvârșite de persoane cu funcție de răspundere (Capitolul XV din Codul penal); crimele economice (Capitolul X din Codul penal); crimele contra justiției (Capitolul XIV din Codul penal) și crimele săvârșite din imprudență.

Divizarea criminalității recidive pe categorii de infracțiuni ne permite să distingem:

- recidiviști *speciali*;
- recidiviști *generali (ocazionali)*.

Recidivistul special prezintă, de regulă, un pericol social, mai sporit decât cel general, deoarece are loc procesul de „profesionalizare” a recidivistului. Conform cercetărilor [8], la fiecare al zecelea recidivist se formează particularitățile unui „profesionalist” căruia îi sunt caracteristice deprinderile și procedeele de săvârșire a unui tip concret de infracțiuni.

Două treimi din recidiviștii speciali săvârșesc infracțiuni contra proprietății. Conform aprecierilor specialiștilor [9], în Republica Moldova există două tipuri (forme) de proprietate: *privată* și *publică*. Pentru recidiviști nu este importantă forma de proprietate (cu atât mai mult că formele de proprietate nu sunt noțiuni juridice, ci economice, sinonime ale apropriațiunii private și publice, și anume în această calitate se vorbește despre ele în Constituția Republicii Moldova), ci accesul la acele bunuri sustrate. Pericolul social sporit al acestora constă în faptul că, pentru ei, săvârșirea sistematică a infracțiunilor de sustragere devine un mod parazită, constant de existență. Pentru acești criminali este caracteristică orientarea antisocială foarte stabilă, iar comportamentul lor deviant este regula pe care o urmează în viață. Acest lucru se observă evident la „hoții de buzunare”. Majoritatea dintre ei sunt recidiviști deosebit de periculoși cu lungi biografii criminale și cu lungi termene de detenție. Fiind foarte „calificați” și posedând o adevărată măiestrie în acest domeniu, mulți dintre ei o perioadă lungă de timp se află în libertate, fiind reținuți după săvârșirea unui număr impunător de pungășii. Anume „hoții de buzunare” reprezintă circa 37% din numărul total al recidiviștilor.

Mai bine de 50% din recidiviști se specializează în alte forme de sustragere (furturi din încăperi, apartamente, depozite etc.) [10].

Ponderea recidiviștilor generali este de aproximativ 40% din completul criminalității recidive.

O altă clasificare a criminalilor recidiviști [11], îi divizează în trei mari categorii:

1) *Recidiviștii antisociali*, reprezintă cea mai periculoasă categorie de criminali. Ei sunt cei mai activi la săvârșirea crimelor, având un comportament stabil și consecvent. Anume din această categorie fac parte recidiviștii speciali, „profesionali”. Ei reprezintă, după această clasificare, aproximativ 40% din numărul total de recidiviști.

2) *Recidiviștii situativi*, se caracterizează prin nestatornicie față de valorile sociale; prin lipsa unor principii morale ferme; supremația calităților individuale negative asupra celor pozitive. Caracterul crimelor săvârșite de aceste persoane depinde în mare măsură de situația concretă în care a nimerit recidivistul. În masa totală a criminalității recidive ei reprezintă circa 30-35%.

3) *Recidiviștii asociali*, se caracterizează prin degradarea completă a personalității. La această categorie sunt atribuite persoanele cu numeroase condamnări având o vârstă înaintată. Acești recidiviști au un intelect limitat, o motivație primitivă; sunt alcoolici, narcomani, având chiar și unele înclinații psihopatie.

În literatura criminologică unii autori [12] definesc recidiva ca fiind:

- *penitenciară*, care presupune o perioadă anterioară de detenție;

- *persistentă (multirecidivism)*, care presupune săvârșirea a trei și a mai multor infracțiuni.

Același autor utilizează denumirile de *recidiviști* – în sensul infractorilor de obicei și *pseudorecidiviști* – în sensul recidiviștilor ocazionali. După I.Oancea [13], recidiviștii sunt de două feluri:

1) recidiviști postcondamnatorii (persoanele care, după ce au fost condamnați pentru prime infracțiuni, săvârșesc din nou alte infracțiuni);

2) recidiviști postexecutorii (persoanele care, după ce au executat pedepse pentru prime infracțiuni, comit din nou alte infracțiuni).

În teoria dreptului penal [14] recidiva *postexecutorie* mai este cunoscută și sub denumirea de *recidivă reală*, spre a o deosebi de *recidiva postcondamnatorie* – cunoscută și sub denumirea de *recidivă fictivă*. Între recidiva postcondamnatorie și recidiva postexecutorie, ca principale modalități ale recidivei, există nu numai o deosebire formală, dar și o deosebire de fond, care decurge tocmai din caracterul simptomatic al recidivei după executare și care dovedește o dată în plus că cel condamnat nu s-a reeducat după condamnarea suferită și după executarea pedepsei, spre deosebire de recidiva postcondamnatorie, la care dovada incorigibilității prin pedeapsa aplicată infractorului nu este pe deplin făcută.

Formele pe care recidiva le poate avea în funcție de variațiunile celor doi termeni sunt desemnate în teoria dreptului penal ca fiind *modalități* ale recidivei. Cea mai bună clasificare la ora actuală o considerăm a fi a criminologului român Octavian Pop [15], care utilizează mai multe criterii, astfel:

1) în funcție de momentul săvârșirii noii infracțiuni după condamnarea anterioară mai înainte de executarea pedepsei sau după executarea acesteia, recidiva poate fi:

a) *postcondamnatorie* – situație care presupune comiterea, de către aceeași persoană, a unei noi infracțiuni după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare pentru infracțiunea anterioară și mai înainte de executarea în întregime a pedepsei pronunțate de instanța de judecată pentru acea infracțiune;

b) *postexecutorie* – situația care presupune săvârșirea unei noi infracțiuni după executarea integrală a pedepsei, sau stingerea executării pedepsei prin grațiere sau prin prescripție, pronunțată pentru infracțiunea anterioară;

2) după natura infracțiunilor care formează pluralitatea, sub forma recidivei se pot distinge:

a) *recidiva generală*, când sunt comise crime de natură diferită (furt, jaf, tâlhărie etc.);

b) *recidiva specială*, când existența ei este condiționată de săvârșirea unor infracțiuni de același fel, de aceeași natură (recidivistul comite numai furturi, altul – numai escrocherii etc.). Pentru ambele forme ale recidivei este comun un singur model de prevenire a criminalității – *prevenirea specială* [16], care vizează complexul de măsuri destinate să împiedice săvârșirea unor fapte antisociale de către persoanele care au săvârșit deja o infracțiune. Va fi *recidivă specială* și atunci când existența ei este condiționată de asemănări între infracțiunile ce formează termenii acesteia cu privire la sursa legislativă [17], de exemplu: ambele infracțiuni sunt incriminate prin același articol al Codului penal;

3) în funcție de gravitatea condamnării pentru prima infracțiune, recidiva poate fi:

a) *absolută*, când existența ei nu este condiționată de gravitatea primei condamnări;

b) *relativă*, când existența ei este condiționată de o anumită gravitate a condamnării pronunțată pentru infracțiunea anterioară;

c) *recidiva mare*, – care este condiționată de existența unei condamnări pentru prima infracțiune de o anumită gravitate;

d) *recidiva mică*, ce presupune săvârșirea unei noi infracțiuni de către aceeași persoană care anterior a mai fost condamnată la pedepse cu detenție de o gravitate redusă;

4) în funcție de timpul scurs între executarea pedepsei pentru infracțiunea anterioară și săvârșirea următoarei infracțiuni, recidiva poate fi:

a) *permanentă* sau *perpetuă*, când existența ei nu este condiționată de săvârșirea noii infracțiuni într-un anumit termen;

b) *temporară*, când existența recidivei este condiționată de comiterea noii infracțiuni numai într-un anumit termen de la condamnare (de exemplu, până la reabilitare) sau de la executarea pedepsei pronunțate pentru infracțiunea anterioară;

5) în raport cu locul unde s-a aplicat pedeapsa definitivă ce formează primul termen al recidivei, aceasta poate fi:

a) *națională (teritorială)*, când această pedeapsă se aplică, spre exemplu, de o instanță din Republica Moldova sau România;

b) *internațională*, când pedeapsa – condamnarea definitivă ce formează primul termen al recidivei – este pronunțată de o instanță străină;

6) în ultimul rând, după criteriul tratamentului sancționator al recidivei, aceasta poate fi:

a) *cu efect unic*, care presupune aplicarea aceluiși tratament penal atât pentru infractorul aflat la prima recidivă, cât și pentru multirecidivist;

b) *cu efect progresiv*, care presupune agravarea pedepsei recidivistului la o nouă infracțiune-recidivă;

c) *cu regim sancționator uniform*, care impune același regim de sancționare pentru toate modalitățile recidivei;

d) *cu regim sancționator diversificat* – regim sancționator diferit pentru fiecare modalitate a recidivei [18].

Studiind cauzele criminalității recidive, stabilind starea, structura și dinamica acesteia, criminologia își propune să evalueze măsurile impuse și să elaboreze programe convingătoare de prevenire a criminalității, de resocializare și reintegrare socială a delincvenților. Respectiv, scopul general și constă în fundamentarea unei politici penale eficiente, în măsură să producă efecte dorite.

Prevenirea criminalității desemnează un *proces social permanent*, care presupune aplicarea unui ansamblu de măsuri cu caracter social, cultural, economic, politic, administrativ și juridic, destinate să preîntâmpine săvârșirea faptelor antisociale, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea cauzelor fenomenului infracțional [19].

Preîntâmpinarea criminalității recidive urmează a fi dusă în două direcții:

a) *în sens larg (social)*, adică implicarea tuturor organismelor statale și obștești în lupta cu fenomenele și procesele negative. Există opinia că sarcina prevenirii actelor ilicite nu este numai a criminologiei, dar și a organelor administrative care, de asemenea, au obligația să prevină orice acțiune care ar putea să tulbure ordinea de drept; toate măsurile preventive, chiar cele impuse de săvârșirea unei infracțiuni, sunt în esență măsuri cu caracter administrativ și excluse ca atare din problematica specifică dreptului penal [20].

Însă, profilaxia nu înseamnă doar preîntâmpinarea săvârșirii pentru prima dată a unei fapte prevăzute de legea penală, ci și împiedicarea repetării faptei penale de către aceeași persoană. Acest tip de prevenție se realizează prin măsuri de resocializare și reintegrare socială a persoanelor care au săvârșit deja o infracțiune și a fost condamnată pentru aceasta [21]. Profilaxia postpenitenciară are ca scop neadmiterea săvârșirii la general a faptei antisociale și, în special, a noilor fapte de către cei condamnați anterior. Aceasta și este profilaxia recidivei, deoarece practica demonstrează că recidiviștii, de regulă, nu-și schimbă comportamentul. Statistica constată că recidivul juridico-penal se află în limitele a 40-50% [22];

b) *în sens îngust*:

– perfecționarea reglementărilor juridice ale luptei împotriva recidivismului (penală: procesual penală; execuțional penală etc.);

– perfecționarea activităților de preîntâmpinare ale organelor de drept (MAI, MJ, Procuraturii);

– atragerea organizațiilor de stat și obștești în lupta împotriva criminalității recidive;

– înlăturarea tendințelor negative; spre exemplu, în ultimii ani, în legătură cu reformele economice, colectivele de muncă refuză tot mai des angajarea persoanelor anterior condamnate, cu atât mai mult a recidiviștilor. Astfel, eforturile organelor de drept în procesul de resocializare, de reintegrare postcondamnatore devin insuficiente [23].

Făcând o abstracție de prevenirea penală, evidențiem că prevenirea se realizează de mult timp și prin mijloace nepenale, cu caracter social, economic, educațional, cultural etc. Diverse concepții, teorii și practici sociale au pus în evidență un palier extrem de bogat și variat de implicare a unor căi cu caracter nepenal în prevenirea criminalității.

În multe societăți se încearcă ținerea delincvenților potențiali, în special a recidiviștilor, cât mai departe de țintele lor, de victime sau de situații criminogene. În acest scop sunt folosite pașapoartele, codurile cifrate etc., în combinație cu cazierul juridic al listelor negre și alte mijloace similare pentru a împiedica intrarea în țară a persoanelor nedorite. Totodată, se procedează sistematic la expulzarea conducătorilor grupurilor criminale organizate, a teroriștilor internaționali sau a delincvenților profesioniști [24].

Un efect preventiv deosebit ar avea și unele îmbunătățiri aduse modului și procesului de executare a pedepselor cu închisoarea, printre care:

- plasarea deținuților în funcție de nivelul de degradare morală;
- supravegherea legăturilor dintre deținuți, în scopul neadmiterii formării de grupuri cu orientări anti-sociale în jurul recidiviștilor;
- lichidarea posibilităților de confecționare a armelor, de obținere a alcoolului și drogurilor etc.;
- destrămarea ierarhiilor criminale prin izolarea liderilor criminali;
- realizarea de acțiuni menite să formeze la condamnați o imagine și o atitudine negativă față de obiceiurile și tradițiile mediului criminal;
- cointeresarea colaboratorilor penitenciarelor în reducerea recidivei penitenciare;
- admiterea amnistiei individuale față de fiecare condamnat și doar în cazurile de prognozare a unei conduite neprejudiciabile;
- pregătirea condamnaților pentru viața în condiții de libertate și în medii firești prin aplicarea unui regim privilegiat sau de semidetenție în ultimele luni de închisoare [25].

Referințe:

1. Pop T. Curs de criminologie. - Cluj, 1928, p.540-542.
2. Ibidem.
3. Codul penal al Republicii Moldova, art.72.
4. Lipadat Gh. Particularitățile de ispășire a pedepsei privațiunii de libertate în perioada de tranziție. - În: Rolul pedepsei în societatea de tranziție (Conferința științifico-practică internațională, 14-15 februarie 2002). - Chișinău, 2002, p.12-20.
5. Ciobanu I. Reabilitarea condamnaților – parte a politicii legislative a Moldovei // Legea și Viața. - 1998. - Nr.4. - P.28-29.
6. Ciobanu I. Criminalitatea recidivă // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Serie nouă, nr.6. - Chișinău, 2002, p.278-286.
7. Ciobanu I. Caracteristica generală a infracțiunilor contra proprietății (analiză juridico-criminologică) // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Serie nouă, nr.4. - Chișinău, 2000, p.151-154.
8. Ciobanu I. Op. cit., p.279.
9. Brînza S. Infracțiuni contra proprietății. - Chișinău, 1999, p.11.
10. Ciobanu I. Op. cit., p.280.
11. Криминология / Под ред. В.Кудрявцева и В.Эминова. - Москва, 1997, с.218-232.
12. Giurgiu N. Elemente de criminologie. - Iași, 1992, p.199-200.
13. Oancea I. Probleme de criminologie. - București, 1994, p.110.
14. Pop O. Recidiva postexecutorie. - Timișoara: Mirton, 2003, p.29-30.
15. Ibidem, p.17-28.
16. Ciobanu I. Modelele de prevenire a criminalității // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumaniste”. Vol.I. - Chișinău, 2003, p.128-132.
17. Bulai C. Recidiva în Dreptul penal român // SCJ. - 1966. - Nr.1. - P.80-81.
18. Pop O. Op. cit., p.18-23.
19. Ciobanu I. Conceptul și formele prevenirii criminalității. - În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale 18-19 aprilie 2003 „Criminalitatea în Republica Moldova: starea actuală, tendințele, măsurile de prevenire și de combatere”. - Chișinău, 2003, p.150-154.
20. Moraru V. Confiscarea specială în dreptul penal. - Chișinău, 2001, p.11.
21. Lașcu M. Pop O. Aspecte de teorie și practică judiciară în materia infracțiunii de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte. - Chișinău, 2001, p.87.
22. Bujor V., Miron I. Violența sexuală: aspecte juridico-penale și criminologice. - Chișinău, 2001, p.73.
23. Ciobanu I. Criminalitatea recidivă, p.285-286.
24. Ciobanu I. Organisme neguvernamentale în lupta împotriva criminalității organizate // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumaniste”. Vol.I. - Chișinău, 2001, p.172-175.
25. Bujor V., Bejan O. Criminalitatea recidiviștilor. - Chișinău, 1998, p.27-32.

Prezentat la 31.03.2009